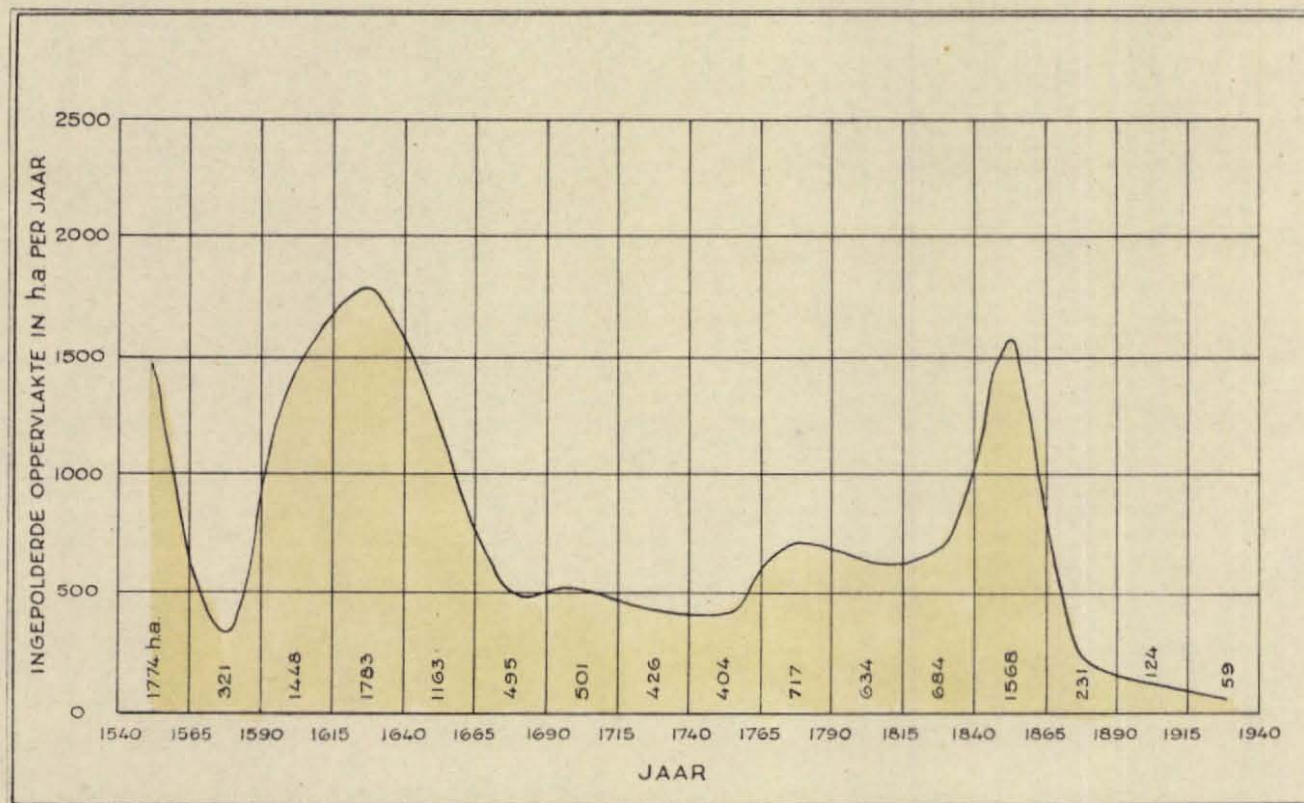

LANDWINNINGSWERKEN IN NEDERLAND SEDERT 1540

ZUIDERZEEWERKEN NIET MEEGEREKEND

RAPPORT N° 127

Dr Ir J. van Veen. De waarde van land in overheidsbegrotingen.
Landbouwkundig Tijdschrift 1943.
1943. 10 blz. 1 figuur.

Bij het uitwerken van plannen is schr. tot de conclusie gekomen, dat het nodig is de ruilwaarde van land niet te verwarren met de economische waarde. De eerste wordt voor de duidelijkheid „privaat-economische waarde" genoemd, de tweede „publiek-economische waarde". De laatste is zeer veel hoger dan de eerste. In beginsel is dit reeds bij de inpoldering van de Wieringermeer aangenomen, doch men heeft er niet alle consequenties uit getrokken.

Jaarlijks wordt 1% van ons cultuurland vernietigd door wegeaanleg, stadsuitbreiding e.d. In 10 jaren werd zodoende een oppervlakte ter grootte van de Wieringermeer aan de agrarische bebouwing onttrokken. Het gaat dus om vrij grote bedragen. Zet men een economische balans van een plan op dan moet de economische waarde van het land dat men nodig heeft daarop voorkomen en niet de ruilwaarde, zoals men algemeen doet. Dit maakt een groot verschil bij de beoordeling der plannen. Plannen, die veel cultuurland vernietigen zijn economisch daardoor vaak niet verantwoord. Er worden een tweetal wegen gevolgd om de economische waarde van land te benaderen.

1e. Een ha goed land levert f 400 per jaar op aan oogstwaarde. Dit is gekapitaliseerd ong. f 10.000. De veredeling der producten tot suiker, carton, brood enz. verdubbelt of verdrievoudigt de bovengenoemde waarde.

2e. In agrarische streken leeft de gehele bevolking van het land, zelfs de fabrieken (suikerfabrieken, cartonfabrieken, aardappelmeelfabrieken enz.), de ambtenaren, de winkeliers, de schoenmaker enz. Het complex Groningen, Friesland en Drente is zo'n agrarisch gebied; er komt nauwelijks iets anders voor dan landbouw of landbouwproduct-veredeling. Er leven daar gem. $1\frac{1}{2}$ man per ha. Daar het gem. inkomen daarvan blijkens de statistiek $1\frac{1}{2} \times f 400 = f 600$ bedraagt, zou de gemiddelde soort grond dezer provincies economisch ong. f 15.000 waard zijn. De beste grond dus ongeveer f 25.000 per ha, een bedrag, dat met dat van 1e. vrijwel overeenstemt.

In Groningen „draagt" volgens de statistiek der jaarlijkse inkomsten een ha gemiddeld f 810 per jaar, in Friesland f 480, in Drente f 221 per jaar, in Zeeland f 564. De rente van opgespaard kapitaal is hierbij weliswaar inbegrepen, doch ook dat kapitaal komt uit het land.

De vraag of men bij het winnen van nieuw land tot deze economische grens moet gaan wordt ontkennend beantwoord. Men moet zo goedkoop mogelijk werken en voor f 3000 à f 4000 per ha is reeds veel land in te polderen. De marge tussen de economische en de aanmaakwaarde moet zo groot mogelijk blijven.

Waarom berekent men wel het algemeen economisch voordeel bij kanalen, wegen en rivieren en niet de economische waarde van land bij inpolderen of bij het opmaken van een plan? Voor degene die deze plannen maakt moet het volledig duidelijk zijn, dat het privaat-economisch beginsel en het publiek-economisch beginsel twee geheel verschillende zaken zijn. Men financiert geen kanalen meer met sluisgelden (behalve hier en daar in het buitenland, waar dat ouderwetse beginsel funest werkt; en men dient het landwinnen evenmin als een privé-aangelegenheid te beschouwen. Landwinnen is een publiek belang.

Men kan dezelfde theorie natuurlijk ook toepassen op industrie en handel en het is best mogelijk dat deze nog grotere economische voordelen opleveren dan landwinnen. Gezien echter onze overvloed van arbeidskracht is het wel waarschijnlijk, dat alle middelen; industrialisatie, handelsbevordering en landwinning tezamen nog nauwelijks in staat zullen zijn deze arbeidskracht productief te maken.

De landwinning gaat sinds eeuwen, de Zuiderzeewerken daargelaten, sterk achteruit. Men kan thans voor f 0.80 per jaar en per hoofd der Nederlandse bevolking ongeveer 1000 à 2000 ha 'aangekleed' land maken en dit schijnt zeer profijtelijk, daar de economische waarde vele malen groter is. Uiteraard is de economische waarde van land aan veranderingen onderhevig, naarmate de economische omstandigheden veranderen. Van essentieel belang is, dat er voldoende arbeidskracht in het land blijft, doch daarover kan men zich, gezien ons bevolkingsoverschot, moeilijk zorgen maken. Bij het maken van overheidsbegrotingen moet de gedachtengang drieledig zijn; er moet feitelijk een drieledig rapport worden geschreven :

- a. een technisch rapport, bevattende de begroting voor de directe financiering, grondprijs bv. f 2500 per ha.
- b. een economisch rapport, bevattende de balans van alle directe en indirecte voordelen contra alle directe en indirecte nadelen; grondprijzen het 8- à 10-voud van a.

- c. een financieringsrapport, bevattende de wijze, waarop de lasten van a. verdeeld moeten worden in verband met de voordelen van b.
Bij het beoordelen van het al of niet uitvoeren der plannen moet b. de doorslag geven.

Zie ook Prof. Dr J. Tinbergen in R 235.

Schr. komt langs enigszins andere weg, nl. via de "multiplier" van Keynes en Kahn van 1,7 (geldend voor Engeland), tot lagere cijfers. Voor gemiddeld soort land f 340 per jaar. Van Veen rekent daarvoor voor Groningen, Friesland en Drente ongeveer f 600.-

Prof. Tinbergen neemt voor de jaarlijkse toeneming der agrarische productie tengevolge van betere arbeidsmethoden, betere kennis en betere bemesting enz. $1\frac{1}{2}\%$.

Op een vergadering over dit onderwerp was men algemeen van oordeel, dat, ook al was het moeilijk een juist cijfer voor de economische waarde van land vast te stellen, men toch de begrippen *privat-economisch* en *publiek-economisch* goed diende te onderscheiden. Het beginsel is zonder twijfel juist.